

TA'LIM JARAYONINI ELEKTRONLASHTIRISHNING AHAMIYATI

BAYRBEKOV ABDULLA KADIRKULOVICH

GulDu o'qituvchisi

Annatotsiya

Ushbu maqolada ta'lim jarayonida axborot texnologiyalari, raqamlashtirish, elektronlashtirish, elektron kutubxona, kompyuter tarmoqlaridan samarali foydalanish yo'llari ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar: kompiyuter, axborot, elektron tizim, kutubxona, raqamlashtirish.

Annattosia

This article shows ways to effectively use information technologies, digitization, electronicization, electronic library, computer networks in the educational process.

Key words: computer, information, electronic system, library, digitization.

Аннатосия

В данной статье показаны пути эффективного использования информационных технологий, оцифровки, электронизации, электронной библиотеки, компьютерных сетей в образовательном процессе.

Ключевые слова: компьютер, информация, электронная система, библиотека, оцифровка.

Axborot texnologiyalarining paydo bo'lishi quyidagi yutuqlar bilan bog'liq: axborotni saqlashning yangi vositalarining paydo bo'lishi, aloqa vositalarining rivojlanishi, kompyuter yordamida axborotni avtomatlashtirilgan qayta ishlash imkoniyati. Kompyuterga asoslangan ta'lim texnologiyalari uchun ko'proq mos atama kompyuter texnologiyasidir. Kompyuter (yangi axborot) o'qitish texnologiyalari - bu axborotni o'quvchiga tayyorlash va uzatish jarayoni bo'lib, uning vositasi kompyuterdir.

Zamonaviy an'anaviy ta'lim tizimi jiddiy qayta qurishni talab qiladi, chunki zamonaviy sharoitda informatsion va doimiy xarakterini taqqoslaydi, shaxsiy sharoitda va jamiyatni shakllantiradi, uslubiy, tizimli, ijodiy fikrlash bilan ijodiy shaxsiyat kerak. Bolani ijodkor shaxsga aylantirish pedagogik jarayon texnologiyasiga bog'liq. Axborot reproduktiv o'quv jarayonida muammo-ijodiy va ijodiy o'zgarishlar.¹

Pedagogik faoliyatning mazmuni asosan yosh avlodni hayotga, mehnatga tayyorlash uchun xalq oldida, davlat oldida javob beradigan, bolalarga tarbiya berish uchun, layoqatli, talab doirasida barcha aqliy va axloqiy salohiyatga ega bo'lgan

¹ Nuraliyeva N. B. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TRIZ-TEKNIKASINI QO'LLANISHI | JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS 1.Home / 2.Archives / 3.Vol. 7 No. 4 (2022): Journal of new century innovations | Volume-7 | 79-80-betlar.

maxsus tayyorgarlikdan o'tgan shaxslarning alohida faoliyatiga aytiladi. Aniqroq qilib aytganda o'qituvchilarning mehnat faoliyati komil insonni tarbiyalashga qaratilgan murakkab, ziddiyatli va uzoq davom etadigan jarayondir.²

Vizual muhit - insonga ko'rish organlari orqali qabul qilinadigan axborot oqimi. Insonga umumiy psixologik ta'sir o'tkazishi bo'yicha vizual muhitning komfortli, me'yoriy, gomogenli va agressiv turlari mavjud. Virtual ob'ektlar yoki jarayonlar-haqiqiy mavjud bo'lgan, shuningdek tasavvur qilinadigan ob'ektlar yoki jarayonlarning elektron modeli.

«Virtual» so'zi elektron tashuvchilarida ko'rsatiladigan ta'lim yoki boshqa ob'ektlarning elektron analoglari tavsifini ko'rsatish uchun qo'llaniladi. Bundan tashqari ushbu ibora elektron model bilan ishlash paytida, haqiqiy fazoviy metaforani davom ettiruvchi interfays texnologiyalari multimediyasiga asoslangan miqdorini bildiradi.

Gipermatn- elektron shaklda taqdim etilgan hamda tarmoqlangan bog'lanishlar tizimi bilan ta'minlangan va uning bir fragmentidan boshqasiga darhol o'tish imkoniyatlari oldindan berilgan matn. *Gipermatn* - elektron shaklda va tarmoqlangan aloqalar sistemasi bilan ta'minlangan matn bo'lib, matnning bir joyidan boshqa joyiga bir zumda o'tish vazifasini bajaradi.

Gipermediya – tarkibiga turli tipdagi tuzilgan axborot vositalaridan (matn, illyustratsiya, tovush, video va boshqalar) tuzilgan gipermatn.

Uzoqlashtirilgan kompyutor dasturi-avtomatlashtirilgan tajribaviy- amaliy harakatlanish tizimi bo'lib, unda jismoniy ob'ekt bilan ish ob'ekti joylashgan o'rindan katta masofada uzoqlashtirilgan kompyuter bilan amalga oshiriladi.

Elektron xrestomatiya-elektron axborotli o'quv nashrining muhim turi bo'lib, o'zida gipermediya ob'ektlarning tashkillashtirilgan jarayonini namoyon qiladi. Xrestomatiya mazmunida qo'llanma, mualliflar, nomlanishlar, jumlar va boshqalar bo'yicha izlash mexanizmlari mavjud.

Elektron kutubxona-o'quvchi hamda pedagoglar uchun hujjatlashtirish va xavfsizlikning xususiy tizimi bilan ta'minlangan, to'liq matnli elektron axborotni resurslar, telekommunikatsiya vositalari asosida jamlash va yetkazish imkoniyatini ta'minlovchi dasturli majmuadir.

Elektron tajriba – real ob'ektlar, mahsulotlar va mavjudotlar ko'rgazma modellarini yaratish va izlanish imkonini beruvchi elektron muhit.

Elektron uslubiy qo'llanma - pedagogik tajribani umumlashtirish va uzatish hamda ta'lim faoliyatining yangi modellarini shakllantirish va tarqatish shakli. Elektron uslubiy qo'llanmada pedagogik tajriba mashg'ulotlarning raqamlashtirilgan

² Nuraliyeva Nargiza Bazarbayevna, Darslarda o'quvchilarning kretiv fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 1 ISSUE 8. UIF-2022: 8.2. 1424-bet

video-lavhalari, elektron yoki unga o'girilgan shaklda yaratilgan o'quvchilar ishlarini darslar bo'yicha rejalashtirilgan shaklida ko'rsatiladi. Elektron uslubiy qo'llanma qog'ozli komponentni o'z ichiga olishi mumkin.

Elektron lug'at-an'anaviy «Qog'ozli» lug'atga mos keluvchi elektron axborot manbai. Kompyuter versiyada so'z yoki so'zlar guruhiga maxsus ajratilgan ko'rsatma bilan istalgan dasturdan chaqarilishi mumkin. An'anaviy lug'atlardan farqli ravishda elektron lug'at matn va grafikaviy tasvirlar bilan bir qatorda video va animatsion lavhalar, tovush, musiqa va boshqalar bilan birga media-ob'ektlarning butun spektrlarini o'z ichiga olishi mumkin.

Elektron nazoratdan o'tkazish (testlashtirish) - elektron o'quv nashrining komponenti bo'lib, an'anaviy kompyutersiz testlashtirishning analogidir. Elektron testlashtirish holatida kompyuter test va uning natijalarini ko'rsatib beradi, bu bilan bog'liq bo'lgan algoritmlarni joriy qiladi. (Masalan, bajarilgan yoki o'tkazib yuborilgan topshiriqlarga qaytish imkoniyatining borligi yoki yo'qligi, bitta testga vaqtning chegaralanganligi va hokazo).

Elektron o'quv qo'llanmasi-darslikni qisman yoki to'liq almashtira oladigan yoki to'ldiradigan rasmiy tasdiqlangan elektron o'quv nashri

Elektron testlar-saqlangan, ishlov berilgan va testlashtiruvchiga kompyuter yoki telekommunikatsion texnikasi yordamida taqdim etiladigan testlar. Testlashtiruvchi «Qog'oz» blankalarni to'ldirib, so'ngra unga kompyuterda ishlov bersa, bular kompyuterli test bo'lib hisoblanmaydi.

Pedagogik test-ma'lum shakl va mazmundagi topshiriqlarning murakkablik darajasi bo'yicha tabaqalashtirilgan tizim bo'lib, ta'lim oluvchining aniq soha bo'yicha bilim, ko'nikma va mahorat darajasi va tuzilmasini samarali baholash imkonini beradi.

Elektron amaliyot-tajribada yaratilgan, ta'lim sohasining ma'lum mavzusini qamrab oladigan, saqlanadigan, ishlov beriladigan va ta'lim oluvchilarga elektron ko'rinishida namoyish qilinadigan modellar tizimi yoki real ob'ektdan uzoqda joylashgan ta'lim oluvchilar tomonidan individual tuzilgan, ta'lim berish sharoitlari bo'yicha uzoqlashtirilgan kompyuter dasturining elektron vositalari yordamida o'tkaziladigan real eksperimental ishlar.

Elektron muharrir-yaratilgan, o'zgartirilgan, birlashtirish, ajratish, uzoqlashtirish, saqlash, vizuallashtirish va boshqa vertual olam ob'ektlariga ishlov berish turlarini amalga oshirish imkonini beruvchi elektron muhit. Matn, grafik, video, animatsion va fototasvir, tovush, musiqa, gipermedia va hokazo muharrirlari keng tarqalgan.

Tarmoqli vositalar-o'quv jarayonining telekommunikatsion komponentlarini qo'llab quvvatlash uchun, shuningdek elektron o'quv nashrlarni yaratishda telekommunikatsion texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini ta'minlash uchun qo'llaniladi. Tarmoqli vositalar tarkibiga telekommunikatsiyaning standart vositalari

kiradi va ularning yordami bilan joylashish o'rnini ko'rsatish yo'li bilan o'quv materialini sifatida lokal va global kompyuter tarmoqlarining axborot resurslari jalb qilinishi mumkin.

Bilimlar, ko'nikmalar va mahoratlarni pedagogik testli nazorat qilish tizimi – test nazoratida harakatga keltirilgan pedagogik, uslubiy, texnikaviy, tashkiliy resurslar birligi.

Gipermatnning ma'lumotli (axborotli) maqolasi – maqola mavzusi, matnning o'zi va tegishli axborot maqolalariga giper jo'natish ro'yxati belgilangan sarlavhadan tuzilgan giper mavzuli hujjatning komponenti.

Elektron nashr sahnasi-mazmunida alohida tuzilish komponentlari aniq bo'lgan mazmuniy, mantiqiy jihatdan foydalanuvchi bilan elektron nashr o'zaro harakatining dasturiy rejasi.

Elektron topshiriqlar-o'qituvchiga ta'lim oluvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda mustaqil va nazorat ishlari uchun tartibga keltiradigan topshiriqlar majmuini o'zida aks ettiruvchi axborot manbasining muhim ko'rinishidir. Illyustratsiya-matni tushunishga yordam beruvchi, o'rganilayotgan ob'ekt, jarayonni tasvirlab beruvchi rasmlar, sxemalar, diagrammalar, fotografiklar va boshqa grafik tasvirlar.

Elektron vosita-ta'lim jarayoni qatnashchilariga ishlab chiqish, o'zgartirish, bog'lash, uzatish, uzoqlashtirish, saqlash va axborot agentlari ustida boshqa faol harakatlarni amalga oshirish imkonini beruvchi vosita.

Ta'limni axborotlashtirish-o'qitish va tarbiyalashning psixologik-pedagogik maqsadlarini joriy qilishga mo'ljallangan zamonaviy axborot texnologiyalarni ishlab chiqish va foydalanishning nazariyasi va amaliyoti bilan ta'lim sohasini ta'minlash jarayoni.

Axborotli ta'lim muhiti-o'quv faoliyatini joriy qilish uchun qo'llaniladigan kompyuter vositalari va ularni harakatlanish usullari birikmasi.

Axborot tizimi-axborotni uzatish va qabul qilish tizimi bo'lib, axborot manbai, uzatish, aloqa kanali va axborotni qabul qiluvchilardan iborat.

Axborotli va kommunikatsion texnologiyalar-axborotga ishlov beruvchi turli xildagi qurilmalar, mexanizmlar, usullar, algoritmlarni tasvirlovchi umumlashtirilgan tushuncha. Axborotli va telekommunikatsion texnologiyalarning muhim zamonaviy qurilmalari bo'lib, mos ravishdagi ta'limot bilan ta'minlangan kompyuter va o'zida joylashtirilgan axborotlar bilan birga telekommunikatsion vositalar hisoblanadi.

Axborotli ob'ekt-turli xildagi ob'ektlarni, ya'ni tovush, tasvir, matn, son va majmuaviy tuzilgan elementlar, jadval, gipermatn, gipermediyani tasvirlovchi umumlashtiruvchi tushuncha bo'lib, ular bevosita yoki algoritimli ko'rinishlarda tasvirlanishi mumkin.

Multimediali vositalar-turli tipdagi axborotlarni: matn, rasm, sxema, jadval, diagramma va boshqalarni yaratish, saqlash, ishlov berish va raqamlashtirilgan ko'rinishida amalga oshirishning kompyuterli vositasi.

Ochiq ta'lim –masofali o'qitish texnologiyasi va uslubini qo'llaydigan, ta'lim oluvchi uchun qulay ritmda ta'lim berishni ta'minlaydigan, istalgan xohlovchi uchun boshlang'ich bilim darajasini tahlil qilmasdan erishish mumkin bo'lgan o'qitish tizimi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdurazakov M.M. Informatika o'qitish texnologiyasi. - Maxachqal'a: DGPU, 2005. –65 b.
2. Gein A.G. Informatika 7-9 sinflar: Darslik uchun uslubiy qo'llanma A.G. Gein va boshqalar "Informatika 7-9" - M.: Bustard, 2003.
3. Dvoretzkaya, A.V. Kompyuter o'qitish vositalarining asosiy turlari. / A.V. Butler. // xalq ta'limi. - 2006. - 2-son.
4. Nuraliyeva N. B. Boshlang'ich ta'limda triz-texnikasini qo'llanishi | journal of new century innovations 1.Home / 2.Archives / 3.Vol. 7 No. 4 (2022): Journal of new century innovations | Volume-7 |79-80-betlar.
5. Nuraliyeva Nargiza Bazarbayevna, Darslarda o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish. Science and innovation international scientific journal volume 1 issue 8. Uif-2022: 8.2. 1424-bet